

Ehkäisevän päihdetyön hoito- ja palveluketju Siun sotessa

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta 17.11.2022

Jenni Sallanne

Projektiasiantuntija

Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa hanke

Ehkäisevä päihdetyö

- Työtä ohjaavat:
  - [Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015](#)
  - Kansallinen ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2015-2025
- Lakisääteinen ehkäisevä päihdetyö hyvinvointialueella tarkoittaa
  - ehkäisevän päihdetyön tehtävien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa (esim. systemaattinen varhainen tunnistaminen & mini-interventiot)
  - tukea alueen kunnille ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä
  - yhteistyön, tavoitteiden ja toimenpiteiden koordinoitua aluetasolla
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat olennaisessa roolissa päihteiden käytön ja haitallisen pelaamisen puheeksiotossa ja riskikäytön tunnistamisessa.
- Varhainen tunnistaminen on yksi tärkeimmistä keinoista vähentää päihteiden haittoja, voidaan pienentää vakavien ongelmien ja haittojen riskit (THL)
- Lyhytneuvonta (mini interventio) on päihteiden riskikuluttajan lyhyt neuvonta, pyritään tukemaan asiakasta päihteiden käytön vähentämisessä. (Päihdelinkki)
  - Kustannustehokas keino vähentää päihteistä aiheutuvia vakavia haittoja sekä riippuvuuden hoidon tarvetta. Tehon arvioitu säilyvän 1-2 vuotta (THL)
  - Arviolta joka kymmenes neuvontaa saaneista alkoholin riskikäyttäjistä tai haitallisesti käyttävistä siirtyy neuvonnan jälkeen kohtuukäyttöön tai lopettaa käytön kokonaan (THL)

Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois- Karjalassa hanke

- Hankeaika: 1.1.2022-31.12.2023
- Hankkeen päätoteuttaja: Siun sote
- Hankkeen osatoteuttajat: Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus ja Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys
- Rahoittajat: ESR, Etelä-Savon ELY-keskus, Siun sote, P-K:n kansanterveyden keskus, P-K:n Sosiaaliturvayhdistys, kunnat (Joensuu, Liperi, Heinävesi, Polvijärvi, Outokumpu, Juuka, Lieksa, Ilomantsi, Kitee, Tohmajärvi, Rääkkylä, Kontiolahti)
- Rahoituksen myöntäjä: Etelä-Savon ELY-keskus
- Budjetti: 900 850 €

Päihdetilannekyselystä nostot alle 18 v. vastauksista (alle 18 v. vastaajia 856 kpl)

- 17. Onko sinulta viimeisen 12 kuukauden aikana sosiaali- ja terveydenhuollon (lääkäri, terveyden- ja sairaanhoitaja) vastaanotolla kysytty:

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	Keskiarvo	Mediaani
alkoholinkäytöstä	40,7%	44,2%	15,1%	1,7	2,0
tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä	45,5%	40,0%	14,5%	1,7	2,0
huumausaineiden käytöstä	31,1%	53,9%	15,0%	1,8	2,0
rahapelaamisesta	7,2%	78,4%	14,4%	2,1	2,0

- 18. Onko sinulle viimeisen 12 kuukauden aikana annettu sosiaali- ja terveydenhuollon (lääkäri, terveyden- ja sairaanhoitaja) vastaanotolla neuvontaa:

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa	Keskiarvo	Mediaani
alkoholinkäyttöön	12,7%	68,9%	18,4%	2,1	2,0
tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön	14,5%	67,7%	17,8%	2,0	2,0
huumausaineiden käyttöön	9,8%	72,9%	17,3%	2,1	2,0
rahapelaamiseen	5,0%	77,9%	17,1%	2,1	2,0

Ehkäisevän päihdetyön hoito- ja palvelu ketju

- Ehkäisevän päihdetyön hoito- ja palveluketju on julkaistu Siun sotessa marraskuussa [Ehkäisevän päihdetyön hoito- ja palveluketju – Siun sote palveluketjut](#)
- Ensimmäinen ehkäisevän työn hoito- ja palveluketju Siun sotessa
- Ketju sisältää neljä ulottuvuutta: alkoholi, nikotiinituotteet, huumausaineet ja pelaaminen (raha- ja digipelaaminen)
- Omat osiot asukkaille ja sote ammattilaisille
- Näyttöön ja tutkittuun tietoon perustuva yhtenäinen toimintamalli, joka ohjaa ehkäisevää päihdetyötä Siun sotessa
  - Vahvistaa päihteiden käytön ja haitallisen pelaamisen varhaista tunnistamista ja lyhytneuvonnan antamista
  - Sisältää yhtenäiset näyttöön perustuvat kriteerit, työvälineet ja toimintaohjeet
- Yhteisesti sovitut kriteerit peruspalveluissa tehtävään työhön ja erityispalveluihin ohjaamiseen sotepalveluissa
  - Puheeksiottoa ja lyhytneuvontaa voidaan tehdä kaikkialla sotepalveluissa → ei tarvita erityistä päihdeosaamista
  - Kohonneessa riskissä olevan asiakkaan hoito tapahtuu pääosin peruspalveluissa
- Kirjaamisen yhtenäistäminen tuo tehdyn työn näkyväksi
  - asiakkaan tilanteen arviointi ja seuranta
  - tieto päihteidenkäytön tilanteesta, puheeksioton ja lyhytneuvonnan määristä
- Hoito- ja palveluketju on tehty yhteistyössä Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa hankkeen ja Siun soten palvelualueiden kanssa

Ehkäisevän päihdetyön hoito- ja palveluketju asiakkaille ja soteammattilaisille

Asiakkaille/Läheisille

- tutkittua tietoa päihteistä ja pelaamisesta ja niiden aiheuttamista haitoista
- ohjeet ja testit oman/läheisen päihteidenkäytön arvioimiseen
- ohjeet mihin sotepalveluihin ja missä tilanteessa ottaa yhteyttä
- tietoa mitä kansallisia ja paikallisia järjestöpalvelut ja päihdeetöntä tekemistä on tarjolla
- tuo sotepalveluiden toimintaa ja prosesseja läpinäkyvämmäksi

Sote ammattilaisille

- toiminnanohjauksen väline
- ohjeet päihteiden käytön ja raha- ja digipelaamisen puheeksi ottamiseen ja tunnistamiseen
- yhteiset näyttöön perustuvat mittarit puheeksi oton työvälineeksi (mm. Audit ja Adsume)
- Ohjeet lyhytneuvonnan tekemiseen
- toimintaohjeet peruspalveluissa tehtävään työhön
- kriteerit ja ohjeet jatkohoitoon ohjaamiseen (erityspalvelut)
- järjestöjen palvelut

Puheeksiotto
Audit-C
Adsume

Toimipisteen määrittämät
kontaktipisteet

Suodatinkysymykset:
- Tupakoitko/käytätkö
nikotiinituotteita?
- Oletko kokeillut/käytätkö
huumausaineita, kannabista tai
lääkkeitä
päähtymistarkoituksessa?
- Pelaatko raha/digipelejä?

alkoholi

nikotiini

huumeet

pelaaminen

Mikäli Audit-C-testistä nousee riskipisteet -> Audit
Mikäli suodatinkysymyksistä nousee esille muiden päihteiden käyttöä tai pelaamista
Nikotiinituotteet: Fagerströmin nikotiiniriippuvuustesti tai Nuuskatesti
Kannabis: CAST-kannabiksen käyttöhäiriötä arvioiva mittari
Rahapelaaminen: PGSI – Rahapelaamisen haitallisuutta arvioiva mittari

MATALA RISKI

KOHONNUT RISKI

KORKEA RISKI

Ei huolta, positiivinen
palaute

MINI-INTERVENTIO

MINI-INTERVENTIO +
JATKOHOITO

Hoitoonohjaus

Ketjun käyttöönoton suunnitelmat

- Ehkäisevän päihdetyön hoito- ja palveluketjun omiin prosesseihinsa käyttöönottavat palvelualueet
  - Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto marraskuussa -22
    - Työntekijät koulutettu ketjun käyttöön
    - n. 60 ammattilaista
  - Ikäneuvola joulukuu -22
    - Työ käynnissä
    - 3 työntekijää
  - Suun terveydenhuolto alkuvuosi -23
    - Työ käynnistyy marraskuussa
    - n. 190 työntekijää
  - Oppilashuolto kevät -23
    - Työ käynnistyy alkuvuodesta -23
    - n. 60 työntekijää
  - Työikäisten sosiaalipalvelut, alustavasti vuosi -23
    - Työ käynnistyy keväällä -23
    - n. 90 työntekijää
- Yhteensä n. 400 EPT ketjun käyttöön koulutettua työntekijää vuoden 23 loppuun mennessä
- Hoito- ja palveluketjun käyttö koulutetaan palvelualueiden työntekijöille käyttöönottovaiheessa ja tuetaan käyttöä käyttöönoton jälkeen
- Ketjun käytölle asetetaan organisaatiokohtaiset ja palvelualuekohtaiset tavoitteet

Ehkäisevän päihdetyön hoito- ja palveluketju - Siun sote palveluketjut

Siun soten hanketiimi:

jenni.sallanne@siunsote.fi

eerika.jormanainen@siunsote.fi

janina.filenius-romppanen@siunsote.fi

hannele.hirvonen@siunsote.fi

Siun soten ennaltaehkäisevän päihdetyön asiantuntija

ellinoora.ojala@siunsote.fi

